

Kako je djelo vrlo obimno i obuhvaća gotovo tisuću stranica, a sva su povijesna razdoblja obrađena vrlo iscrpno, knjiga je vrlo dobra početna informacija za sve znanstvenike zainteresirane za ribarstvo, primjerice etnologe ili povjesničare. Ako je djelo pisano sa znanstvenim pretenzijama, a čini se da jest, autoru se može zamjeriti izvjesna znanstvena neobjektivnost i snažna romantičarska nota, što se može vidjeti, primjerice, na početku uvodnoga poglavlja: "Kad su odvažni, hrabri i robustni hrvatski konjanici, dobro organizirani, krenuli prema dalmatinskoj obali iz svoje stare postojbine, i kad su s planinskih visova prvi put ugledali nepreglednu plavu površinu ispred sebe, vjerojatno su svi odjednom uskliknuli u jedan glas: more, more (...) Ugledavši to plavo more, spustili su se strelovito s tih planinskih visova prema padinama i napali Avare i njihove podložnike Slavene. Pobjeđivši Avare, pokorivši Slavene, asimilirajući male oaze neromaniziranih i romaniziranih Ilira i nešto grčkih kolonista i konačno Romane koncentrirane u gradovima i na otocima, koji su sačinjavali dalmatinski temat pod bizantskom vlašću, oni su zaposjeli tu najljepšu obalu na svijetu" (str. 15). Samo se u ove tri rečenice nalazi mnoštvo stavova koje bi povijesno bilo teško dokazati, od robustnosti hrvatskih konjanika do hrvatskog pokoravanja Slavena (!), pa rad svakako zahtijeva pažljivu povijesnu valorizaciju. Zamjerka se autoru može uputiti i zbog nesažetosti pisanja, pa tako neke identične informacije nalazimo u knjizi i po nekoliko puta, primjerice, prvi pisani spomen ribarstva u nas autor vrlo detaljno spominje već u poglavlju o propasti Rimskoga Carstva i bizantskoj ekspanziji na Jadran (!), ponovno cijeli događaj prepričava u (odgovarajućem) poglavlju o ribarstvu u doba komuna, ovaj put dajući i prijevod originalnog dokumenta u fusnoti (što je čudno, jer mnoge manje vrijedne dokumente daje kao dio sastavnog teksta knjige, primjerice dokumente iz povijesti ribarstva Makarske), a ponovno sve prepričava u pogovoru knjige, kad iznova daje i prijevod teksta najstarijeg hrvatskog ribarskog dokumenta. Zanimljivo je i da u poglavlju o ribarstvu za vrijeme mletačke uprave (1420.-1797.) iznenada i u velikoj količini prostor posvećuje klimatskim promjenama na Jadranu od srednjega vijeka do dvadesetoga stoljeća i kolebanjima ulova srdela kroz to vrijeme(?!).

Smatram da ovo djelo Šime Županovića količinom skupljene građe i pokušajem prikazivanja povijesti ribarstva na Jadranu od prapovijesti do danas zavrjeđuje pozornost svih znanstvenika i zaljubljenika u ribarstvo, a pogotovo može biti zanimljivo etnologima jer pomoću povijesnoga istraživanja dovodi u pitanje etnološku koncepciju *tradicijskog i narodnog* ribarstva.

Goran ŠANTEK

Kulturna animalistika, Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 29. rujna 1997., Split, ur. Nenad Cambi i Nikola Visković, Književni krug, Split 1998., 193 str.

Zbornik *Kulturna animalistika*, tematski srodnik prethodne knjige jednog od urednika (Nikole Viskovića, *Životinja i čovjek: Prilog kulturnoj zoologiji*, 1996.), uklapa se u suvremene socioekološke i bioetičke istraživačke napore probijanja *iz stanja kulture* prema temi životinjstva i uopće prirodnim osno-

vama kulture. To je područje koje danas stavlja na okup autore iz dosad "nekompatibilnih" područja sa zajedničkim ciljem premašivanja sveopćeg kulturološkog antropocentrizma, odnosno biološke zadatosti vrsta, te je time u punom smislu u domeni zanimanja antropologije (kako god da je shvaćali). Dok Viskovićev uvodni tekst ispituje devijacije zapadnjačkog odnosa prema životinjstvu, imajući na umu i ugradnju zakonskih normativa za njihovu regulaciju, na poetsko-individualističkim, književnoteorijskim, kulturološkim, etnografskim te, na posljertku i hobističkim aspektima ove teme, kakve uvode ostali tekstovi, bilo je da se probiju kroz simboličke naslage sveopće kulturne metaforizacije

životinjstva u onoj inačici interdisciplinarnosti koja se ostvaruje kao suradnja različitih samokomentirajućih polazišta. Luko Paljetak autotematizira vlastitu zbirku pjesama *Životinje iz Brehma* (iz 1984.), vodeći se idejom specifičnog "brehmopoetičkog" znanja o životinjama kao sraza enciklopedizma i lirske participacije. Višnja Machiedo (*Tragom nekih književnih [zoo]figura*), preko figura životinja u modernoj književnosti (F. Kafka, *Preobražaj*, A. France, *Otok pingvina*, E. Ionesco, *Nosorog*) uvodi sumnju u mogućnost da se životinjstvo u potpunosti dekolonizira od učinaka *rada kulture* jer životinje nam počinju pripadati "tek kada izađu iz zoologije da bi ušle u povijest". Tonko Maroević daje nacrt za moguću *Animalistiku u suvremenom hrvatskom pjesništvu*, a Suzana Marjanić u *Krležinim davno-dnevno-*

-dnevničkim zoometaforama ustanovljuje veze Krležinih nestvarnih životinja i mitološko-simboličkih univerzalija ljudske povijesti: univerzalističke metafore "repožderača" (ouroborus i sotonski kudrov) zarobljenici su cikličnosti i vječne spiralne vrtnje povijesnih kodova, dok su događajnopovijesne metafore egzaktnije, domaćije i "uličnije". Giga Gračan (*Mačka u Hrvata literata*) ispituje hrvatsku literarnu "mačkofobiju" s obzirom na pretežuću "utilitarnu zoosferu" blaga, peradi i konja, te praktičnim motivima boemsko-nomadске neprikladnosti držanja vlastite mačke (Matoš, Ujević), odnosno preferencijom psa nad mačkom unutar notorne ili-ili opozicije (Krleža). Nenad Cambi (*Lov kao Virtus et dignitas antičke carske i sepulkralne ikonografije*) predlaže razvoj simboličko-društvenih funkcija lovnih prizora, od magijskog zazivanja ulova spiljskoga slikarstva, preko lovnih prizora u funkciji *virtus et dignitas* vladara, do dokoličarskog veličanja prirodnoga života u kulturi bogatih s naglaskom na pad heroizma i porast "bahate razmetljivosti" današnjice. Mirjana Sanader (*O tipologiji Kerberovih prikaza u antičkoj umjetnosti*) ispituje ikonografiju psoglavog lika koji je jamčio jednosmjernost putovanja u grčki svijet mrtvih, dok Jasna Jeličić-Radonić (*Ranokršćanski figuralni mozaici u Dalmaciji*) kontekstualizira ranokršćanske motive (euharistijski kult, sakrament krštenja, borba dobra i zla) u mistično-simboličkim zoomorfnim kompozicijama (Sosos-golubica pije na izvoru, pauni na svetom kaležu, jeleni pokraj kantarosa) starogradske bazilike sv. Ivana. U tekstu Duška Kečkemeta (*Animalistika u novijoj hrvatskoj likovnoj umjetnosti*) naći ćemo popis prikaza životinja u hrvatskih likovnih umjetnika, a u minijaturi Anđelka Badurine (*Životinje u iluminiranim rukopisima u Hrvatskoj*) isto to, ali na materijalu evanđelistara, misala, glagoljskih i ostalih oslikovljenih rukopisa. Prije nego li nam Ante Jelavić prikaže kronologiju *Životinjskih likova na kovanicama i poštanskim markama hrvatskoga povijesnog područja*, Jadranka Grbić (*Animalističke predodžbe u hrvatskoj etnografskoj građi*) i Vesna Čulinović-Konstantinović (*Životinje u narodnim vjerovanjima*) podastiru rezultate pretraživanja etnografskog materijala: reprezentativnu ulogu životinja u kultno--magijskim obredima te vjerovanjima s upisanim tragovima preslojavanja kultura i civilizacija na ovom prostoru. Pragmatična i cjelovita etnografska naracija (lokalnoga) svijeta i u svojim slabašnim prežicima kao da odudara od univerzalističke *uljudbe* životinjstva koja se mahom ostvaruje prijenosom ljudskoga otpada na leđa bezglasne simbolične Životinje. U zaboravljenim načelima svjetovnosti i pučkosti znanja možda je doista moguće misliti životinju *iz životinje*, otvoriti prostor nekog autonomnog "životinjskog govornog subjekta" pa makar ga, kao Wittgeinsteinova lava, možda tek tada ne bismo razumjeli.

Ines PRICA